

بلا تکلیفی میهمان ویژه در جشن کتاب ایرانی

فخرنگار گروه فرهنگ

نمایشگاه کتاب تهران هفته آینده رسماً کار خود را آغاز می‌کند؛ نمایشگاهی که در منطقه و آسیا از مهم ترین نمایشگاه‌های کتاب است و استقبال میلیونی از آن هم نشان دهنده توجه مردم به کتاب و اتفاق ۱۰ روزه‌ای است که می‌افتد. یکی از کارهایی که از سال ۹۳ به عنوان میراث برای این نمایشگاه مشخص شد، انتخاب میهمان ویژه بود؛ میهمانانی که از یک کشور به این نمایشگاه می‌آمدند و با برپایی غرفه‌ای ویژه به مدت ۱۰ روز همه فعالیت‌های کشورشان در حوزه نشر را به نمایش می‌گذاشتند و همین مقدمه‌ای می‌شد برای تبادلات فرهنگی بین دو کشور و آشنایی نزدیک مردم با کتسوری که شاید تا قبل از این فقط تبادل سیاسی‌شان با هم پررنگ بود. نمایشگاه سی و پنجم کتاب هم به رسم ارسال این نمایشگاه‌ها، هند را به عنوان میهمان ویژه از دوامه قبل مشخص کرد. این اتفاق بعد از حضور ایران در نمایشگاه دهلی رسماً اعلام شد. سه مسئول ایرانی برای امضای تفاهنامه به این کشور رفتند تا قرارداد حضور هندی‌ها را امضا کنند اما امضای تفاهنامه تا آخرین دقیق حضور آنها در دهلی انجام نشد و در نهایت به صورت غیرمستقیم امضا شد.

هند با توجه به ویژگی‌های فرهنگی مشترک با ایران می‌توانست از میهمانان مهم نمایشگاه کتاب تهران باشد، پس از اعلام حضور هند به عنوان میهمان ویژه، این اتفاق مورد استقبال اهالی هنر و فرهنگ دو کشور قرار گرفت و حمایتی توانستیم با برپاناه ویژه مناسب، اتفاقات خوبی را در حوزه فرهنگ به خصوص نشر و کتاب رقم بزنیم. اما اتفاقات اخیر در منطقه باعث شد هند از شهروندان شان بخواهد به این منطقه سفر نکنند و علی‌رغم پیگیری‌های مسئولان فرهنگی دو کشور تغییری در این اتفاق رخ نداد و روز گذشته اعلام شد حضور هند به عنوان میهمان ویژه منتفی و یمین جایگزین این کشور شده است. یکی از مواردی که نقطه گمشده این ماجرا باید بدانیم نبودن دیپلماسی در کنار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. واضح است وقتی از تقویت قوای دیپلماسی فرهنگی در کشور صحبت می‌شود فقط معطوف به امضای تفاهنامه‌ها و رفتن به سفرهای خارجی نیست، بلکه برای تحقق اهداف ملی و فراملی یک کشور باید عزم جدی وجود داشته باشد تا اجزای مختلف مدیریت کشور به کار گرفته شوند. اتفاقاً در وضعیتی که جریان‌های مسلط در نظام رسانه‌ای کشور به دنبال تلقین انزوی ایران هستند، دستگاه دیپلماسی باید با قدرت بیشتری وارد عمل شود. برگزاری رویدادهای فرهنگی و هنری با حضور میهمانان بین‌المللی، یک مانور آرایش برای آموزش جامعه ایران است. در شرایطی که قوای سیاسی و رسانه‌ای در دنیا تلاش می‌کنند موقعیت ایران و منطقه را جنگی و پرریسک جلوه دهند، درحقیقت تقویت قوای بین‌المللی نمایشگاه کتاب تهران یک اقدام راهبردی و مهم جلوه خواهد کرد. در گزارش امروز به میهمانان ویژه نمایشگاه کتاب در دوره‌های مختلف نگاهی انداختیم و بعد هم اهمیت حضورشان را بررسی کردیم.

معرفی کتاب

داستان زندگی یک نوجوان در «جرات و حقیقت»

کتاب «جرات و حقیقت» عضو جدید خانواده برنا (کتاب‌های نوجوان نشر معارف) وارد بازار نشر شد. این کتاب در قالب داستانی نگاشته شده و موضوع کتاب در مورد معرفی بهشت حول یکی از شخصیت‌های کتاب است. این کتاب یک رمان داستانی است برای علاقه‌مندان به ادبیات. کتاب جرات و حقیقت سرگذشت پسر تیمی را روایت می‌کند که بر اثر دوستی دچار انحراف در مسائل اخلاقی می‌شود. در ادامه راه و روش نجات و سرانجام این نوجوان است که حیرت مخاطب را برانگیخته می‌کند. جذابیت کتاب در این است که با شنیدن داستان و همذات‌پنداری با قهرمان آن برای هر مخاطبی، از کودکان تا بزرگسالان، دلکش می‌شود. از سوی دیگر در این کتاب یکی از مشکلات رایج و مبتلا به در جوانان که ارتباط و دوستی با جنس مخالف در جامعه است مطرح شده و روش توجیه نوجوانان با شیوه‌ای درست و قانع‌سازی نوجوانان با مفاهیم دینی انجام شده، دلیل انتخاب نام کتاب جرات و حقیقت اشاره به یکی از رویدادهای داستان زندگی آرمان است که بعد از آن بازی سیر تحول او آغاز می‌شود. در برشی از کتاب می‌خوانیم: «هالا ماه هم در یک گوشه آسمان آینه‌باده است و ما را نگاه می‌کند. انگار دارد بر ایمنان حرف می‌زند: تا همین هیجده نوزده سالگی تون، من بیش از دو سبت بار دور زمین گشته‌ام. کار من همینه. دور زمین بگردم، از خورشید نور بگیرم و زمین و براتون روشن کنم. تو هر ثانیه، با کلی از آدم‌ها برای همیشه خدا حافظی می‌کنم.» چاپ اول این کتاب به همت نشر معارف در اسفند ۱۴۲۵ به قیمت ۱۱۰۰۰۰ تومان به شمارگان ۱۰۰۰۰ جلد روانه بازار شده است.

دیپلماسی کنار فرهنگ

انتخاب میهمان ویژه برای نمایشگاه کتاب تهران از همان انواع دیپلماسی فرهنگی است که نباید نادیده گرفته شود. در میان انواع دیپلماسی نوین اعم از دیپلماسی عمومی، دیپلماسی رسانه‌ای و دیپلماسی آموزش، دیپلماسی فرهنگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این دیپلماسی به کشورها اجازه می‌دهد با استناد به عناصر کلیدی و نفوذ دولت‌های خود، به طور مستقیم با مخاطبان خارجی، به انضمام مردم معمولی و رهبران افکار در ارتباط باشند. دیپلماسی فرهنگی فرآیند مؤثری است که در آن فرهنگ یک ملت به جهان بیرون عرضه می‌شود و خصوصیات منحصر به فرد فرهنگی ملت‌ها در سطح دوجانبه و چند جانبه ترویج پیدا می‌کند. زمانی که تصمیم گرفته‌شد در نمایشگاه کتاب بخشی برای حضور یک کشور استفاده شود از دیپلماسی فرهنگی برای هدف از تحقق این موضوع نام برده شد. اما اتفاقات اخیر نشان می‌دهد وزارت ارشاد برای حل موضوع میهمان ویژه تنها مانده و حتماً نمی‌تواند به تنهایی این موضوع را توضیح دهد که در ایران خبری نیست و همه چیز سرچای خودش قرار دارد، حتماً حل این موضوع نیازمند حضور چند دستگاه مختلف در کنار هم است. وقتی از دیپلماسی فرهنگی صحبت می‌کنیم توجه به این موارد مهم و ضروری است.

حتما نباید میهمان ویژه داشته باشیم

روز شنبه علی رهضانی، قائم مقام نمایشگاه کتاب تهران خیر از انصراف هند به عنوان میهمان ویژه نمایشگاه کتاب تهران یاد و زمین راه عنوان جایگزین اعلام کرد. دیروز یاسر احدیوند، معاون فرهنگی وزارت ارشاد تلویحاً این حضور را قطعی ندانست و به آن گفت: «حتماً شهر یا کشور جایگزین را خواهیم داشت، بین کشورهای منطقه در حال ارزیابی هستیم تا کشور مناسب حضور اعلام شود، هنوز تصمیم نهایی اخذ نشده و در حال مذاکره با کشورهای همسایه هستیم.» بالاخره کدام کشور میهمان ویژه است، یمین یا کشوری دیگر؟ این سوالی است که تا این روزها باید از مسئولان نمایشگاه کتاب پرسیم، البته اگر جواب‌های متفاوت برای آن دریافت نکنیم.

احمدیوند در توضیح بیشتر این موضوع گفت: «کشور هند طبق مذاکراتی که از سال گذشته داشتیم حضورش در نمایشگاه کتاب قطعی بود، در سفر ما به هند هم این مساله مورد تأکید قرار گرفت و گروه هندی در فوروردی ماه به ایران آمد و محل نمایشگاه و حضور ناشران و اسکان شخصیت‌های فرهنگی هندی مورد توافق قرار گرفت، اما با اتفاقاتی که در منطقه رخ داد و تعرض رژیم صهیونیستی به سفارت ایران در سوریه و پاسخ ایران به این تجاوز در آن ایام، دولت هند سفر اتباع هندی را با محدودیت اعلام کرد تا شرایط تنش‌زای منطقه فروکش کند. هنوز محدودیت برداشته نشده و ما در هفته گذشته و در ادبیات ما تصمیم داشتیم حضور هندی‌ها را منتفی اعلام کنیم، اما سفیر هند با حضور در دفتر ما تقاضای مهلت کرد. از سویی با توجه به تلاش حداکثری آن روز گذشته این

بازآفرینی داستانی

از پهلوان ایرانی برای کودکان

«پهلوان و قیل» عنوان کتابی است از سیدمهدی شجاعی با تصویب‌گری فرهاد جمشیدی که از سوی نشر نینستان برای کودکان و نوجوانان منتشر شده است. نامگذاری هفتم اردیبهشت به عنوان روز جهانی فرهنگ پهلوانی و ورزش زورخانه‌ای مناسبی است برای آشنایی کودکان با فرهنگ پهلوانی در ایران. انسان شاید نخستین دروس را در سه کشتی گرفتن و زورآزمایی کردن را از حیوانات آموخته باشد. وقتی انسان نخستین دریافت که به کمک قدرت بدنی و زور با زوی خود می‌تواند بهتری بر حریفان و حیوانات مهاجم چیره شود بیشتر به اهمیت کشتی پی برد... ورزش کشتی یکی از با سابقه‌ترین رشته‌های ورزشی است که در نزد ملل گیتی از دوران باستان به شکل‌های مختلف برگزار می‌شده و تقریباً در هیچ ایل و قبیله و روستا و شهری نیست که این ورزش برای مردم آشنا نباشد. با اطمینان می‌توان گفت که زورآزمایی و کشتی گرفتن از دوران‌های نخستین ظهور انسان روی کره زمین مورد توجه بوده و در اوقات فراغت یا در جنگ‌ها و نزاع‌ها به شکلی طبیعی و غریزی اجزای شده‌است. سیدمهدی شجاعی با استفاده از این تکنیک کتاب پهلوان و قیل را با تصویب‌گری فرهاد جمشیدی، با تصاویری به سبک قهوه‌خانه‌ای یا پرده‌خوانی یا نشانه‌های ایرانی (چهره خورشید خانم، گل‌های چندپر) که بر زمینه‌ای کاه‌گلی نقش بسته است، بازآفرینی کرده است. جهان پهلوان محمد

اتفاق رخ نداد و با توجه به زمان کم تا برگزاری نمایشگاه کتاب، حضور هند را منتفی اعلام کرده‌ایم، بنابراین حضور هند را به عنوان میهمان ویژه در نمایشگاه سال جاری نخواهیم داشت.»

کمتر از ۱۰ روز دیگر نمایشگاه کتاب آغاز می‌شود و هنوز میهمان ویژه مشخص نیست! انتخاب یمین به عنوان گزینه ضرب‌الاجلی برای میهمان ویژه اما انتقادهایی را نیز برانگیخته که متوجه وضعیت ضعیف بدنه نشر این کشور در شرایط فعلی این کشور است. شاید بهتر باشد در شرایطی که به بزرگ‌ترین نمایشگاه کتاب منطقه نزدیک می‌شویم، مسئولان با هماهنگی بیشتری موضوعات را با هم بررسی کنند و حاشیه‌های این مدلی برای نمایشگاه درست نکنند. نکته بعدی که باید به آن توجه شود، این است که اگر شرایط برای حضور میهمان ویژه فراهم نیست، می‌شود یک سال میهمان نداشته باشیم تا اینکه میهمان را با عجله و بدون پیش‌زمینه انتخاب کنیم.

میهمانان نمایشگاه کتاب از دوره بیست و هفتم تا سی و پنجم

سال ۹۲ دولت دهم - که روزهای آخر حضورش بود- برای نمایشگاه کتاب سال ۹۲ هند را به عنوان میهمان ویژه معرفی کرد، مکاتباتی نیز صورت گرفت اما حضور این کشور در نمایشگاه منتفی شد. علی اسماعیلی که در آن زمان معاون فرهنگی وزیر ارشاد بود در این باره گفت: «از ناحیه ما دعوت رسمی از وزیر مربوط انجام شده بود اما پاسخی دریافت نکردیم و وزیر فرهنگ آن کشور اسامی از نمایشگاه کتاب دیدن می‌کند.»

نمایشگاه کتاب در سال ۹۳ افغانستان را به عنوان میهمان ویژه آن سال اعلام کرد. ۱۸ غرفه این نمایشگاه به ناشران افغانستان اختصاص داده شد و نزدیک به ۲۰ ناشر و ۳۰ کتاب جدید برای فروش از سراسر آن کشور به ویژه از شهرهای کابل، قندهار، مزارشریف، هرات، جلال‌آباد و غزنی حضور داشتند. همچنین ۶ ناشر با بیش از دوهزار و ۳۰۰ عنوان کتاب و موضوعاتی متنوع در تمام بخش‌ها در کنار ۳۰ عنوان جدید برای اولین بار در نمایشگاه حضور داشتند. نشست‌های تخصصی درباره ادبیات داستانی افغانستان، شعر زنان افغانستان، اجرای موسیقی سنتی افغانستان، بررسی وضعیت نشر و بازار کتاب در افغانستان، دانشجویان افغانستانی و رسالت نوشتن، بررسی پایان‌نامه‌های دانشجویان افغانستانی داخل ایران و بررسی مطبوعات افغانستان از جمله برنامه‌هایی بود که کشور افغانستان در نمایشگاه کتاب تهران برگزار کرد.

محمدرضاوصفی - که آن زمان مدیر کمیته بین‌المللی بیست و هفتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران بود- درباره انتخاب این کشور به عنوان میهمان ویژه گفت: «کشور افغانستان از نظر فرهنگی، تمدنی و زبانی با ایران گره خورده، چه در دوره کهن و چه حتی در دوره معاصر. ادبیات و شعر کهن و معاصر افغانستان با ادبیات و شعر کهن و معاصر ایران پیوند دارد.»

سال ۹۴ عمان را به عنوان میهمان ویژه انتخاب شد، حضور این کشور در حد

«روایت انحراف»

در کتاب روشی‌ها

کتاب «روایت انحراف» نوشته سعید صدری با موضوع بررسی عرفان‌های نوظهور در ایران به تازگی توسط انتشارات کتاب چمکران منتشر و روانه بازار نشر شده است. هرچند گرایش مردم جهان به دین و معنویت رو به فزونی گذاشته، متأسفانه جریان معنویت خواهی مورد سوء استفاده سودجویان قرار گرفته است. شبه معنویت‌ها برای پیروان خود و دیگر افراد مشکلات بسیاری پدید آورده‌اند. از این رو، ضرورت دارد این پدیده بررسی و واکاوی شود. در همین راستا صدری در روایت انحراف، درصدد بیان و روایت انحراف‌های عرفان‌های نوظهور فعال در ایران و بررسی آنهاست. وی در این کتاب تعریفی از عرفان اسلامی، عرفان‌های نوظهور و معنویت و ویژگی‌های آنها ارائه داده و سپس به معرفی میان‌ه‌وی و عمده مدعی معنویت در ایران پرداخته که از جمله آنها سایا بابا، رام‌الله، آشو، اکتکار، پائولو کونولیو، دلایی لاما، عرفان حلقة، یوگا، کریشنا مورتی، فالون دافا، شیطان پرستی است. سپس به بیان اهداف، جامعه هدف، شیوه اثرگذاری، شیوه‌ها و ابزارهای تبلیغی آنها پرداخته تا بتواند یاری رسان مبلغان و مربیان برای آگاهی دادن به جامعه و نجات آنان و همچنین تبلیغ معارف اسلام باشد. در بخشی از این کتاب می‌خوانیم: «پائولو با نهی کردن کامل ذهن خوانندگان آتازش، بوج‌گرایی را تبلیغ می‌کند و با گرفتن تمامی امید آنها

وزیر بود. فعالیت‌های کشور عمان در این نمایشگاه شامل ایجاد گفت‌وگو، ارائه نسخ خطی، فیلم‌های مستند و صنایع دستی بود اما آتقدر کم لازم بود نتوانست به عنوان میهمان ویژه یک نمایشگاه بین‌المللی حضور پیدا کند. روسیه میهمان ویژه نمایشگاه سال ۹۵ شد؛ میهمانی که نتوانست خلش را ترمیم کند که عمان برای نمایشگاه سال قبلیش ایجاد کرده بود. این کشور با بیش از ۵۰ ناشر، حدود هزار و ۲۰۰ کتاب را عرضه کرد. همچنین نویسندگان همراه با هیاتی متشکل از ناشران، مدیران مراکز آموزشی و روزنامه‌نگاران کاروان فرهنگی روسیه را تشکیل دادند. در غرفه‌هایی در قالب مجموعه‌ملی «کتاب‌های روسیه» تازه‌ترین عناوین انتشار یافته ادبی، آموزش زبان روسی، ادبیات کودکان، کتاب‌های علمی و پژوهشی و دیوان‌های اشعار و آلبوم‌های تصاویر ارائه شد. همچنین برای کودکان و نوجوانان کارگاه‌های آموزشی و انس دادن آنها با کتاب، هنر، نقاشی و آموزش هنر روسی در غرفه‌های روسیه برگزار و درباره نخستین پرواز انسان به فضا سخنرانی شد که رئیس دانشگاه هوافضا سامارا اطلاعاتی در مورد وضع فضانوردی در روسیه و جهان ارائه داد.

ایتالیا میهمان ویژه سال ۹۶ شد. نمایش آثار ایتالیایی، فروش آثار نویسندگان این کشور و همچنین آثار ترجمه‌شده از نویسندگان ایرانی به ایتالیایی به نمایش درآمد. نشست‌های ادبی با موضوعات مختلف توسط کارشناسان و استادان دانشگاه ایتالیایی ساکن در ایران برگزار شد.

صربستان در سال ۹۷ میهمان ویژه شد و با بیش از ۳۰۰ عنوان کتاب در زمینه‌های ادبیات، تاریخ، هنر، گردشگری و... در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گرفت. ۳۰ نفر از مقامات صربی، نویسندگان، شاعران، ناشران، خبرنگاران و گروه موسیقی صربی هم در این نمایشگاه حضور داشتند و بیش از ۲۰ نشست و میزگرد برگزار شد.

چین یکی دیگر از کشورهای مهم بود که به عنوان میهمان ویژه نمایشگاه معرفی شد و با هیاتی ۲۰۰ نفره به صورت رسمی و ۹۴ ناشر و مسئول رایت در نمایشگاه حضور داشت. تراکم برنامه‌های کشوری که میهمان ویژه شده بود در چهار روز نخست نمایشگاه بسیار بالا بود، به صورتی که ۳۵ برنامه در داخل نمایشگاه و ۱۵ برنامه در خارج از آن برگزار کرد. همچنین ۵۰۰ متر فضا برای ناشران و عرضه کتاب‌ها و ۱۰۰ متر نیز به تصویرگران اختصاص داده شده بود. چینی‌ها ۱۵ هزار کتاب در نمایشگاه عرضه کردند که بخشی از آنها نوشته شی جین‌پینگ، رهبر جمهوری خلق چین و شامل دیدگاه‌های او بود.

کرونا نمایشگاه کتاب در دوسال تعطیل کرد و سال ۱۴۰۱ دوباره نمایشگاه کتاب آغاز و قطر به عنوان میهمان ویژه انتخاب شد. وزیر فرهنگ قطر، رئیس نمایشگاه کتاب دوحه و جمعی از نویسندگان شاعران و ناشران مطرح قطر در ایران حضور داشتند. میهمان ویژه نمایشگاه با بیش از ۳۵۰ عنوان کتاب در موضوعات مختلف از جمله ادبیات کلاسیک و معاصر قطر، دین، گردشگری، تاریخ و... حضور داشت. تاجیکستان هم میهمان ویژه نمایشگاه ۱۴۰۲ شد؛ میهمانی که شاید خیلی هم برای حضور در نمایشگاه کتاب تهران آماجگي نداشت.

انتشار کتابی متفاوت درباره آلبر کامو

انتشارات ققنوس کتاب «زندگی‌ای که ارزش زیستن دارد، آلبر کامو و تمنای معنا» نوشته رابرت زالتسکی را با ترجمه محمدرضا عبوری منتشر و روانه بازار نشر کرد. در مقدمه کتاب آمده است: کامو درباره نویسنده و حرفه‌اش می‌گوید: نویسنده نمی‌تواند در خدمت کسانی باشد که تاریخ را می‌سازند؛ بلکه باید در خدمت کسانی باشد که تاریخ را تحمل می‌کنند... سکوت یک زندانی ناشناس، هاشده و تحقیر شده در گوشه‌ای از دنیا، کافی است تا نویسنده را از آوازی اش نجات دهد، زمانی که نویسنده در میانه زندگی آزاد و ممتاز خود از فراموش کردن این سکوت امتناع بپرزود و آن را با توسل به هنرش فریاد بزند. درباره کامو کتاب‌های زیادی نوشته شده است، در اکثر این کتاب‌ها سه موضوع ثابت وجود دارد که عبارتند از عصیان، میان‌ه‌وی و مسود (بیهودگی) که به پوچی به ترجمه می‌شود. این سه موضوع در این کتاب نیز نمود دارد، چون شالوده اصلی تفکرات کامو بر همین سه اصل استوار است، اما این کتاب دو فصل دیگر هم دارد که در کتاب‌های دیگر وجود ندارند، یکی «سکوت» و دیگری «پایبندی» که کسی آثار کامو را از این دو منظر نگاه نکرده است. سکوتی که بر اثر حضور ساکت و خاموش مادر در آثار کامو بازتاب یافته و تنها آرزوی کامو این بود که کاش مادرش می‌توانست هر آنچه نوشته بخواند. فصل «پایبندی» اما به تأثیر پدر در زندگی کامو اشاره دارد، پدری که او فرصت نکرد هیچ وقت بشناسدش اما در تمام عمر به تنها آموزه او پایبند ماند: پایبندی به انسان و ذات انسانی. معمولاً در آثار کامو اجزایی چون ساحل، دریا و آفتاب که به طور کلی مدیترانه و به طور خاص زادگاهش الجزایر را به خاطر می‌آورد، بسیار به کار رفته‌اند.

